

ORHAN KARAAĞAÇ

MADENKİ İNSANIM

NURULLAH GENÇ
“DÜŞÜNÜP TEFEKKÜR ETMEDEN ASLA!”

Hocam, merhum Nurettin Topçu, kendini bilen insanları üç gruba ayırır. “Rüzgârı bile incitmeyenler; isimlerini dahi söylerken utanıp mahcup olanlar ve Allah’ın emaneti olan insanlara kaba gözle bakmayanlar” şeklinde bir tasnif yapar. Bu nasıl muhteşem bir ölçüdür. Rüzgârı bile incitmemek ne demektir? Sohbetimize böyle başlayalım diyorum.

Allah rahmet etsin. Merhum Topçu’nun verdiği üç başlık, ana tema olarak bir noktada toplanıyor. O nokta da şu: Kâinatın sahibi, yeryüzündeki hiçbir şeyi sebepsiz yaratmamış, her şeyi bir sebebe binaen var etmiştir. Bu, kâinatta hiçbir şey rastgele, kendiliğinden var değildir demektir. Rüzgârın maksadı vardır, esmesinin maksadı vardır. Dolayısıyla, rüzgârın maksatlı estiği bilinirse; insan, ferahlık veren rüzgâra karşı hürmet hissiyle dolar, menfi bir duygu içine girmez, aksi durumda rüzgârı incittiğini düşünür. Rüzgârın, “Bir maksatla buralarda estim, niye rahatsız oluyorsun?” demesinden ürker bu insan. Rüzgâr ne bilsin bunu, ruhu mu var diye düşünülebilir. Hatta taşın, toprağın ya da cansız gibi görünen her bir şeyin ruhu yok görünebilir. Öyle değildir. Âlemde ruhsuz tek bir şey yoktur. Bildiğimiz manada, insanın ruhu gibi bir şey değildir ama rüzgârın, esmesine içkin olan hikmeti ve canlılığı itibariyle ruhu vardır. Bu

ruh, bizim dava ruhu dediğimiz tarzda, bir gaye ruhudur. Çünkü rüzgârın varlığı ve esmesi bir amaca hizmet eder.

Rüzgârı bile incitmemenin bir başka manası da şu: Hassas mısınız, değil misiniz? Kaba mı, zarif misiniz? Başkalarını düşünerek mi, bencilce mi yaşıyorsunuz? Bencil, çıkar ve menfaatini düşünen, rahat olayım da kime ne oluyorsa olsun diyen biri, hem mecazen hem de fiilen rüzgârı incitir. Birilerinin önüne geçmemek, insanların hakkına girmemek gibi hassasiyet taşımayan kişiler, olup biten her şey karşısında kayıtsız kalır. Paldır küldür yaşarken, insanı ve bütün varlığı incittiklerini fark etmezler.

Rüzgârı incitme mevzusunu bir de gönül rüzgârı üzerinden düşünelim. İçimizden esenler mesela. Şuradan başlayayım: Bir çocuk bir şey söyler, heyecanla bir şey anlatır. Büyüğünün onu dinlemesi, ona kulak kabartması, çocuğa değer vermesi lazım. Dinlemezse, çocuk kırılır, çeker gider. Gönül rüzgârı incinir. Birine doğru bir sevgi akıyorsa, bu sevgiyi kişiye gönderen şey, sevginin çıkıp geldiği insanın gönül rüzgârıdır. Bu sevgi karşılık bulmadığında, sevgiyi gönderen gönül incinir. Mecazi anlamda böyle de düşünülebilir ancak Nurettin Topçu, temelde insanın hassasiyetine vurgu yapmaktadır. İnsanın çevresinde olan her şeye karşı hassasiyetine...

Bugün bu hassasiyeti biraz kaybettik sanırım. Bugün rüzgâr, farkında olunmayan ve görülmeyen bir hizmetkâr gibi... Hâlbuki merhum Topçu'nun dikkati ve sizin yorumunuz ona bir şahsiyet yüklüyor.

Ben bir şey sorayım. Gündelik hayattan bir soru... Rüzgârı bile incitmekten endişe eden biri, trafikte kime musallat

olur, kimin önünü keser, kime saldırır? Hiç kimsenin değil mi? Böyle biri incitmekten korkar ve hiçbir şey yapmaz. Rüzgârı incitmeme mevzusu o kadar güzel bir çizgi ki. Me-cazi ya da fiili olarak düşünüldüğünde, kâinattaki düzenin yaratıcısının muradı üzere devamı adına insan rüzgâra engel değil ona yardımcı olur. Bu çok ince bakış açısı varlığı da, hayatı da başka türlü gördürür. Daha ince, daha estetik, daha müşfik bir hayat pratiğini mümkün kılar.

Kış geldiğinde, “kara kış kapıda” şeklinde manşetler atılır. Şimdi kanaatim o ki, Nurullah Genç hocam, bu başlıklardan hoşnut kalmaz, kışa haksızlık edildiğini düşünüyordur.

Haklısınız. Bu tür betimleme ve tasvirler hoşuma gitmez. Zira kışın karası olmaz. Cenab-ı Hak kışı öyle yaratmışsa, böyle olması gerekiyor demektir. Kışın böyle olmasında da hikmet vardır. Kışı “kara” diye vasıflandırıp ona “kara kış” demem. Sorayım size: Hangi kış kendi rızasıyla öyle göründü? Hangi fırtına kendi rızasıyla öylece koptu Hangi deprem rızasıyla gerçekleşti? Her bir şeyi kudretinde tutan kâinatın sahibine bakıldığında, depremi yaratmışsa, bu gerekli midir veya değil midir diye arada kalınmaz. Gereklidir ki, deprem olmuştur. Kış gereklidir ki, yaşanıyor. Böyle düşününce, ne kışla ne de depremle hesaplaşılır. Evet, Topçu’nun rüzgârı incitmeme metaforu, inceliğe ve derinliğe gönderiyor. Bu dikkatin arkasında, bir okyanusun varlığı hissediliyor.

Nurettin Topçu’nun tarif ettiği ikinci insan tipi, isimlerini dahi söylerken utanıp mahcup olanlardır. Bu tasnif ne anlatıyor bize? Böylesine incelik fazla değil mi?

Bugünün gerçekliğinde bakıldığında, evet, abartılı bir incelik gibi görünebilir. Ama buradaki durumun tadına varılsa, her şey asıl o zaman normalleşir. Bu bakış açısı, tamamen benlikle, haddi aşmamakla alakalı bir durum. Ne yazık ki, benlik meselesinde sınıfta kalınıyor.

Hocam açar mısınız bunu?

Şöyle söyleyeyim: Kendimizden bildiğimiz her durum, olup biteni kendimizden bilmemiz, kendimizi asıl fail görmemiz bizi sarsıp özümüzden uzaklaştırıyor. Hâlbuki biz sadece emektarız, vazifemizi yapıyoruz. Sahip olduğumuz hiçbir değer üreticisi değiliz. Kim bedeninin sahibi, onun yaratıcısıdır? Yok öyle bir şey. Kim kendisini seçti? Orhan Karaağaç, kendisi mi kendisini seçti? Hayır, sizin şimdiki haliniz tercihinizle olmadı? Memleketinizi mi seçtiniz? Seçmediniz. Seçebildiğimiz ne var? Akıl balığ olup ahlaki anlamda neyin yanlış neyin doğru olduğunu anlamaya başladıktan sonra tercih yapabiliyoruz. Bu da, davranış alanında gerçekleştirebildiğimiz bir durumdur, iyi ya da kötü olan konusunda tercihte bulunmaktır. Sorumluluğumuz da buradadır. Peki, tercih yapma imkânına sahip olmak, tercih edileni var etmek anlamına geliyor mu? Gelmiyor. O halde, biz bir şeyi var etmiyorsak, nasıl “ben” diye söze başlayabiliyoruz? İnsan bu durumda “ben” diyebilir mi? “Ben yaptım, ben ettim, bu şiirleri ben yazdım” demek ne kadar doğru? Ruhu ve bedeni veren Allah, sen seçmemişsin. Zihin ve kalbinin, bu iki dünyanın işleyişinin sahibi Allah, insana bir hassasiyet veren O. Seçip var etmediğin, kendinde bulduğun malzemeyi ve akıllı kullanarak vardığın sonucu, kendine ve benliğine

mal edemezsin. Buzdolabının dile geldiğini düşünelim. Mühendisi ve fabrikayı bir tarafa itip, ben donduruyor ve içimdekileri muhafaza ediyorum demesi ne kadar anlamlı, bunu diyebilir mi? Diyemez buzdolabı ama mühendis bunu diyebilir. Çünkü buzdolabını yapan, sistemini kuran odur. Fakat burada da kalamayız, her şeyi mühendisle bitiremeyiz. Mühendis malzemeyi nereden aldı? Elektrik olmasaydı bu düzeneği çalıştırabilir miydi? Dahası, malzeme ve düzeneği bir bütünlük içinde buluşturan, çalıştıran aklın sahibi kim? Mühendisin bile bir aşamadan sonra “ben” diyemeyeceği bir hakikat var. Varlık, varlığın belirişi çok daha öte bir sistem. Bu yüzden, Kuran’ın tabiriyle; hayatımız, ölümümüz, varlığımız, namazımız, her şeyimiz Allah içindir deriz. Bizden çıkan fiillerin tümü, amellerimizin hepsi Allah için olmuşsa, böyle diyebiliyorsak, benlik o zaman hastalıklı bir durum olmaktan çıkar. Bu açıdan, ben demek tehlikelidir. İnsan ben demeye alıştığında, varlığın ortaya çıkış noktasını, esası ihlal eder. Unutmamak lazım; varlığı mümkün kılan esas, Cenab-ı Hakk’ın yaratma arzusudur.

Hocam, bu bakış açısı insanı değersizleştirmez mi? İnsanın hükmü böyle azaltılırsa yani...

Hayır, değersizleştirmez. Neden? Çünkü ben diyen kendisine değer katmıyor. İnsanın değeri nerededir? Şöyle: Siz çok değerlisiniz. Mesela güzel işler yapıyorsunuz. Hiçbir şey söylemeseniz de, sarraf, bu işlerin kıymetini bilen size değer verir zaten. Böylelikle değer kazanırsınız. Siz kendi değerinizi var edemezsiniz, ben değerliyim demekle bir şey kazanmazsınız. Aksine, ben demekle, kötü bir intiba

bırakırsınız. Benlik iddiası insana yakışmayan, üzerinde kötü duran bir haldir çünkü.

İnsanı zelil ve rezil etmek veya iyilerden kılmak insanın gayretine bağlı olmakla birlikte bu sadece Allah'ın elindedir. Mesela insanlara, sırf insan olmaları hasebiyle kıymet verirsiniz. Böyle davrandığınız için, Allah da sizi insanların nazarında kıymetlendirir. İnsanlara yardım edersiniz, Allah da size yardım eder. Hayvanata, börtü-böceğe, rüzgâra karşı hassas olursunuz, Allah da yolunuzu açar. Çünkü kibirle, ben diyerek bunları yapamamışsınız. Bu durumda yine şunu diyeceksiniz: Rabbime şükürler olsun ki, bana böyle yollar açtı, imkânlar verdi. Bu sayede bunları yapabildim, O olmasaydı yapamazdım.

İşte böyle düşünüp davranan kişiye adı sorulduğunda, imtina eder, müstağni davranır, kendini ve ismini parlatmaktan hicap duyar. Bu çok ince ve derin bir haldir, ancak yine de hepimize düşen bir sorumluluktur. Ben meselesi çokça işlenmeli, üzerinde durulmalı. Çocuklarımıza bu hassasiyeti verebilmeliyiz.

Hocam günümüzde, “Çok değerli ve kıymetlisin. Sen biriciksin!” deniliyor aksine, sistem de buna çalışıyor. Benlik duygumuz fazlaca mı köpürtülüyor?

Evet, kapitalist sistem bu şekilde varlığını sürdürüyor. Sana kendini özel hissettirip seni kendine sermaye ediyor. Değilse, derdi senin sahiden özel ve biricik olman değildir. Meseleye hakikat penceresinden bakılabilirse, kıymetimizi kendi sermayemizle oluşturmadığımız görülecektir. Sermayenin sahibi biz olmadığımızdan, sermayenin sahibi dilediği

vakit bunu geri alabiliyor. Ruh O'na ait, beden kılıfını ruha giydiren O'dur. Günü geldiğinde ruhu alıyor, beden posa olarak kalıyor; konulduğu kabirde öylece çürüyüp gidiyor. Bir daha diriltilmek üzere yaratıldığımız unsura, toprağa dönüyoruz.

Ebediyet duygusu, ahiretin varlığı da ben demeye mani oluyor. Ebediyete ve ahirete inanıyorsak, öldükten sonra dirileceğimize iman ediyorsak, böyledir. Şüphesiz inanıyor ve iman ediyoruz. Hakkaniyetin tam manasıyla hâkim olduğu, adil bir teraziden geçileceği mahşer meydanına dair şüphe içinde değilsek, bizim ben demeye hakkımız yoktur. Çünkü varlığın tümü, yaratılmamız, yaşarken gördüğümüz ve içinden geçtiğimiz hallerin hepsi, icramızla gerçekleşmiyor. Kendimizi yaşarken buluyor, olan her şey bize rağmen gerçekleşiyor. Biz aciz kullarız sadece.

Haşa, benzetmek gibi olmasın. Şeytanın da koptuğu yer burası değil mi? Ben diyerek şeytanlaşıyor.

Buna kibir diyoruz. Ateş medeniyetinin güce dayalı mantığı buraya kökleniyor. Medeniyetleri, ateş ve toprak medeniyeti diye ikiye ayırıyoruz. Hazreti Âdem topraktan yaratıldı. Hazreti Peygamber'in ait olduğu ve bizi de kuşatan, ben'den ziyade Allah'ı görmek durumu toprak medeniyetindendir. Şeytanın ateşten yaratılması, *"Ben ateşten yaratıldığım için daha üstünüm"* demesi, böyle kibir içinde ben diyerek böbürlenmenin varlığı ise ateş medeniyetine dairdir.

Toprak medeniyeti, mütevazılık ve merhamet demektir. Ben demez, rüzgârı incitmez, isim söylenirken dahi mahcup hissettirir. Her şeyin gerçek sahibini bilir, O'na teslim olur.

Ateş medeniyeti ise, ben der; “*Yürü be koçum, sen her şeyi yapabilirsin. İçindeki aslanı uyandır, kimse sana mani olamaz!*” der. Batı medeniyetinin son yüzyılda ortaya çıkardığı en önemli kavramlardan biri hümanizmadır; insana tanrısal özellikler atfetmek... İnsanı böyle köpürten, kibirden heykel- lere dönüştüren “kişisel gelişim söylemi” buradan beslenir, sırtını buraya verir. Ve bu ateş medeniyetinin şimdilerdeki dil bulmuş halidir. Toprak medeniyetinde böyle bir yaklaşım ve dil mümkün değildir. İsrail’in bugün Gazze’ye yaptığı, ateş medeniyetinin, tanrısallığa taşınmış benliğin çıktısı ve sonucudur. Aynı güç ve birikim Gazze’de yaşayanlarda olsaydı, her şeye rağmen İsrail’e bunlar yapılmıy mıydı? Kimi programlarda şunu sorarım. Mesela yarın Tel Aviv’e girsek, oradaki çocuğa bunu yapar mıyız? Hangi yaşlıya böyle doku- nabiliriz? Masumların evlerini bombalar mıyız? Hayır, aynısı çıkmaz bizden. İçinde 99 canı de olsa, orada bir tek masum var diye, bir gemiyi batırmama hassasiyetimiz var. Ölçümüz bu. Onların yaptığını yaptığımızda, Aliya İzzetbegoviç’in dediği gibi, bir farkımız olmayacaksa, onlarla mücadele etmenin manası da yoktur. Onlara karşı yürüttüğümüz mücadelenin sebebi onlardan farklı olmamızdır. Bu çok önemli bir husustur. Sultan Alparslan ile Diyojen arasındaki konuşmada geçen şey de buna dairdir. “Bana niye iyi davra- nıyorsun?” diye soran Diyojen’e, Sultan Alparslan, “Yerinizde ben olsaydım ne yapardınız?” diye soruyla karşılık verir. “Bir kafesin içine koyar, savaş esiri diye kapı kapı gezdirirdim” der Diyojen. Bunun üzerine Alparslan gözlerine bakar onun, “İşte,” der, “farkımız bu! Biz insana insan olduğu için kıymet verir, yaptığınızı yapmayız.”

Aradaki bu fark, toprak ve ateş medeniyetinin karşıtlığından doğuyor. Ben demek insanı Diyojen'den tarafa yönlendiriyor, "Ateşten yaratıldım, dolayısıyla üstünüm" diyen şeytana yaklaşıyor. Oysa nazarımızda, en şerefli olan, O'na en yakın olandır. Herkese soralım: Allah'a kimin daha yakın olduğunu kim bilebilir? Bilebilir miyim? Orhan Karaağaç mı, ben mi daha yakınım? Şahsen bilemem. Peki, bunu bilmediğim halde, nasıl üstünlük taslayabilirim? Ya üstünlük tasladığım, Allah'a benden daha yakınsa? Dağdaki çoban mı, cumhurbaşkanı mı daha yakın? Çaycı mı, cumhurbaşkanı mı? Kim bilebilir bunu? Çaycı, Allah'a, cumhurbaşkanından daha yakın ise ne olacak? Bu yüzden, kimse kimseye üstünlük taslayamaz. Kendini üstün ve ayrıcalıklı görmek şeytanidir.

Ayrıca bilgi ve müktesebat artıyor ve bu bizi öldürmüyor ve mütevazı kılmıyorsa, ilim adamlığımız kibirden uzaklaştırmıyorsa, şöhret bizi mahcup etmiyorsa problem var demektir. Öyle çünkü hakikatte biz kimseden üstün değiliz. Üstünlük sadece Allah'a yakın olmakla ilgilidir.

Hocam, biz bugün üstünlüğü dünyevi kimi şeylerde görüyoruz. Arabanın markası, oturulan semt, gidilen mekân gibi durumlar üzerinden bir ayrıcalık, bir üstünlük devşiriyoruz kendimize. Ne yazık ki durum bu seviyelerde...

Üstünlük sahip olunan maddi değerlerle ifade ediliyor ise, insan nerededir diye sorarım. Değerli olan araba, para, şirket, koltuk ve bina ise, insanın yeri nedir, neresidir? İnsan eşyaya değil, eşya insana değer katıyorsa, o zaman insan ölmüş demektir. İnsan değil binalar değerliyse, dikin yüksek

binaları ve haşa tanrı budur diye secde edin onlara. Peki, put nedir ve nerededir o zaman? Putçuluk buradan da çıkmış oluyor. İnsan dünyayı ve dünyalığı putlaştırdığında, başka bir tarafa yönelmiş oluyor. Dünya ve dünyevi şeyler her şeyden daha kıymetli oluyor ve Allah, peygamber, maneviyat ve İslam'dan daha önde tutuluyorsa, kaybedilmiş olunuyor.

Evet, bu durumda sormak lazım: İnsan ve insanlık nerede kaldı? Ashabın yaptığı çok önemli bir şey vardı. Neydi bu? Hz. Peygamber'e, "Anne ve babalarımız size feda olsun" derdi. Neden? Çünkü bu bağlamda, "Allah ve Resulünü her şeyden daha çok sevmedikçe, onlara gerçek anlamıyla iman etmiş sayılmazsınız" diye buyuran ayet-i kerime ve hadis-i şerifler var.

Peki, şu veya bu daha önemli bir hal almışsa, durumu nasıl izah edeceğiz? İnsan mı eşyaya değer katar, eşya mı insana? Eşyadan, makam ve mevkiden değer dilenen insanın varlığından mı, ölümünden mi bahsederiz?

Basit bir sağlama ölçüsü koyuyorsunuz. "Kendindeki değer ölçüsüne bak. Neye değer veriyorsan, o senin kulluğunu, büyüklüğünü veya küçüklüğünü, insanlığını ve nereye yöneldiğini gösterir" diyorsunuz.

Tabi şunu da belirtmek lazım. İnsanların algısı, yaradılışı ve fıtratı farklıdır. Dünyevilik ve biyolojik açıdan herkes aynı değerdedir, Allah'ın yarattığı şey olarak insanların tümü kıymetlidir. Yaratılanı severiz yaratandan ötürü, deriz. Üstünlüğü belirleyen şey bu taraf değil başka bir şeydir, buna dikkat çekiyoruz. Kimse yapıp ettikleri veya yapacakları açısından eşit değildir. Herkesin ilmi seviyesi aynı olabilir

mi? Olamaz. Burada da kaçırmamamız gereken bir husus var. Bildiklerimizden dolayı, “Vay be, ne çok şey biliyorum” diye düşünüyorsak, ilim dahi kibre dönüşmüş demektir.

Üniversite yıllarında, Rehber Efe isimli birisiyle ilgili bir tez çalışması yapmıştım. Allah’ın rızasını esas alarak insanlara hizmet etmiş biridir Rehber Efe. Çeşmesi ve tuvaleti olmayan köylere çeşme ve tuvalet yapmayı kendisine vazife bilmiş. Ömrünü buna, insana hizmete adanmış. Bir köyde çeşme yaparken, yakın bir yerde bir çoban türkü söylüyormuş. Türkünün güftesi şundan ibaret: “*Yar, yar, yar...*” Çoban elini kulağına atıp, “*Yar, yar, yar*” diye çığırıyormuş. Bu kadar: yar, yar, yar... Rehber Efe, çobanı ve türkünün güftesini dinleyince, işi gücü bırakıp başlıyor ağlamaya. “Efe ne oldu, niye ağlıyorsun?” diye sorulunca, “Çok etkilendim, hüznlendim” diyor. “Ama Efe,” diyorlar, “*Yar, yar, yar...* Bu kadarcık çığırdan insan böyle etkilenir mi?” Rehber Efe’nin cevabı şu oluyor: “Herkes dünyaya yârini aramaya gelmiş. Ben, siz, hepimiz, yârimizin yokluğu ve ona olan hasretle yanıyoruz. Bütün ağlamalar bu yüzdendir.”

Kimseyi küçük görmemek gerekir. Çobanın yar derken kastettiği şey, devasa kitaplardan yar ile ilgili edindiğimiz müktesebattan çok daha değerlidir. Dikkat edilmesi gereken bir başka husus da, tevazünün sıhhatine dairdir. Zira kibrin tevazu libasıyla dolaşıma girdiği durumlar çoktur. Tevazu içinde belirerek kibre çalışmak hem büyük bir arıza, hem zehirli bir oyundur. Tevazu böyle bir şey değil, benliği şişirmez, onu Hakk’ın ölçüsüne yatırır.